

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходитиме в 1939 році по-старому з доповненим складом співробітників, новими видатними літературними силами.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1939 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 лейв	300 лейв	150 лейв	50 лейв	25 лейв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А.	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	25 лев	15 лев	6 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Éperon, Paris 6.

О Д Р Е Д А К Ц І І

Випускаємо це число подвійним. Наступне має вийти в неділю, 5 лютого.

ФОТОГРАФІЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ

П Е Т Р А О Л Е К С І Є Н К А

(Szamotuły, Rynek 40. Pologne)

виконує всі фотографічні праці, збільшення і портрети в кольорах чорним і бронзовим (сепія), те-ж олійні. Приймаються до виконання різні додатки на портретах, як українські військові уніформи замість цивільного убрання, шапки на портретах без шапок і т. д., за що не береться окремої доплати.

— Ціни низькі —

Редакція й адміністрація та адреса для звичайної кореспонденції: 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.

Адреса для грошових переказів і рекомендованої кореспонденції: I. RUDICEV. 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.

Редагує — Комітет

Lé Gérant: M-me Perdrizet

ТРИЗНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT UKRAINIENNE

ORGANE DE LA LUTTE POUR L'INDÉPENDANCE DE L'UKRAINE

FONDÉ LE 15 OCTOBRE 1925 PAR SIMON PETLURA

Число 5 (655) Рік вид. XV. 5 лютого 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 5 лютого 1939 року

Із заняттям Каталонії і обсадженням іспанським національним військом всієї східної іспанської гріниці, що тепер без сумніву станеться в найближчому часі,—вирішається остаточна перада генерала Франка, певність у чому зрештою можна було висловити, — і ми її висловлювали, — од самого початку здорового іспанського національного руху.

Перада національного руху в Іспанії разом з тим приносить ще одну перазку совітської Москви, на цей раз на самому заході Європи. Перазка в Чехословаччині вибила совітську Росію із Середньої Європи. Тепер — совітську Росію вибито з її останнього європейського бастіона, де впливи Москви були реальною річчу настільки, що навіть че-ка в Барселоні була в руках московського комуніста.

Теперішні настрої у Франції що-до совітів, з якими свого часу було підписано відомий франко-совітський пакт, можуть, із свого боку, характеризуватися різкою передовицею паризького «Матена» з 26 січня с. р. під багато говорячим заголовком: «Совіти хотять війни. Треба вирвати зло з корінням».

Після жалюгідного ряду успіхів в Європі, що тягнулися один за одним у післявоєнному часі, совітська Москва нарешті

залишає свої європейські позиції і з поспіхом міцніше окопується тепер на підбитих своїй владі теренах «союзних» совітських республік, де падіння, але уже самої влади Москви стало на черзі.

З Європи Москву вибито. Але не звільняється тим Європа остаточно від совітсько-московської небезпеки, яка все буде висіти над нею, поки не звільняться поневолені Москвою краї, — а в першу чергу Україна, — з яких і комуністичний Інтернаціонал, і Москва черпають засоби для своєї деструктивної роботи в світі.

Щоб Європа нарешті зовсім вільно зітхнула, щоб мареву війн і криз остаточно її залишило, необхідно, щоб вона усвідомила собі ту просту і ясну істину, яку ми так довго твердимо:

Розподіл совітського союзу на його складові частини й створення на його місці національних держав, України та інших, принесе той мир, про який так багато всі говорять і якого європейські народи дійсно так міцно прагнуть.

* * *

Минула оце річниця Крутянської трагедії, в якій життя за Україну віддав цвіт української молоді в боротьбі з московськими більшовиками.

Та гірстка нашої молоді, що так завзято боронила свій Рідний Край перед московською навалою, навіть ціною свого життя не змогла тоді врятувати України. Але подвиг той, подвиг жертовної, гарячої української молоді, принесе перемогу в майбутньому. На її подвигу, на її героїчній смерті виховуються нові українські покоління, і коли з їх участю Україна колись знову покриє себе славою й закінчить свою боротьбу перемогою — це буде разом з тим і перемога крутянських героїв, та перемога, якої вони хотіли, хоробро кидаючись у бій проти чисельно сильнішого ворога.

ХРЕСТ СИМОНА ПЕТЛЮРИ ДЛЯ 359, ЩО ЗАГИНУЛИ ПІД БАЗАРОМ

Головна Рада «Хреста Симона Петлюри» признала Хрест Симона Петлюри 359-ти розстріляним під Базаром воякам, згідно із списком їх, опублікованим в книжці «Базар», виданій заходами Комітету по вшануванню пам'яті 359 в X річницю їх геройської смерті (стор. 155-159). Цих триста п'ятьдесят девять Хрестів Симона Петлюри мають числа 2001-2359.

С В Я Т О   2 2   С І Ч Н Я   В   П А Р И Ж І

Як і кожного року, свято 22 січня відбулося в Парижі дуже урочисто. Зранку в Українській Православній Церкві відбулася служба Божа, а по ній молебен, відслужені прот. І. Бриндзаном, який те-ж виголосив відповідну проповідь.

На молебні були прапори українські й чужі. З українських коло аналою стояли: бойовий прапор 3-ої Стр. див., значок командира її, прапор Т-ва б. Вояків і прапор Союзу У. Е. Організацій. З чужинецьких — прапор франц. Федер. Інвалідів і Жертв Війни, Національного Союзу Комбатантів (деп. Сени) та Португальської Ліги Учасників Великої Війни. Крім того, були представники Італійської Федерації Комбатантів, Італійських Інвалідів та Бельгійських Інвалідів, які не змогли прислати своїх прапорів, що були на інших церемоніях.

На службі Божій та молебні була присутня майже вся українська колонія на чолі з своїми видатнішими представниками.

Підчас молебна прот. І. Бриндзан виголосив численні многоліття, в тому числі і за Карпатську Україну та її уряд.

* * *

Того-ж вечера в салі «Аеро-Клуб де Франс» відбулося величаве свято. Велика гарна саля. На сцені декорація: на великому півтораметровому щиті старовинної форми золотий тризуб, під ним перехрещені прапори: Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції і Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

На естраді зайняли місце М. Шумицький, голова Ген. Ради, п. Мішель Шоден, член правління Французького Т-ва Українознавства і ген. О. Удовиченко, голова Т-ва б. Вояків.

Першим промляв п. М. Шумицький французькою мовою. Наступним промовцем був п. Мішель Шоден, який зазначив, що говорить в імені приятелів України. Він одзначив, що незнання України у Франції є річчю випадковою, яка сталася із-за політичних обставин кінця минулого століття. До того Україна була знана і наводить багато даних, що свідчать не тільки про знайомство з Україною, але й про певні симпатії до української справи. Він сподівається, що така справа, як українська, вирішення якої очікується в близькому майбутньому, знайде численних прихильників і симпатиків у Франції, тим більше, що зараз є вже багато прихильних голосів як в пресі, так і серед серйозних кол французького громадянства. Закінчив свою промову п. Шоден словами українського національного гімна—«Ще не вмерла Україна». У відповідь на цю промову Хор Т-ва б. Вояків одповів співом «Марсельези» українською мовою.

Після молебна в Українській Церкві в Парижі 22 січня 1939 року.

Прапори зліва направо: Португальської Ліги Комбатантів, французького Національного Союзу Комбатантів (деп. Сени), французької Федерації Інвалідів, бойовий прапор 3-ої Залізної Стрілецької Дивізії, бойовий значок командира 3-ої Зал. Стр. дивізії, прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції та прапор Союзу У. Е. О. у Франції

Посередині стоять: ген.шт. ген.-хор. О. Удовиченко, пані Л. Прокоповичева, п. М. Шумицький.

Потім промовляв ген. О. Удовиченко, який коротко одзначив важливість свята і його зміст та закінчив вигуками: «Слава Україні! Слава Карпатській Україні!» Хор після цієї промови виконав «Ще не вмерла Україна».

Відбувся далі баль-прийняття з артистичною програмою. Хор Т-ва заспівав «Почаївська Божа Мати» — Леонтовича (соло п. Степана Топольського) і «В горах грім гуде» — пісня Січових Стрільців — муз. Ф. Колессі, сотн. В. Солонар заспівав кілька арій із свого українського репертуару; пані З.Шмалієва прекрасно виконала нові незнані ще українській публіці речі, а тріо «Арпеж» виконало кілька українських і кілька французьких річей в аранжуванні композ. Ю. Пономаренка; п. Стефуранчин, керівник танкової групи, випустив двох малих дітей — Тусю Ковальську й Олега Обалдуєва, — що з успіхом виконали українські танці, і сам із своєю партнеркою виконав кілька танців. Назагал програм мав великий успіх, особливо у чужинців.

Закінчився баль о 12 год.

З чужинців були присутні: п. Е. Евен, п. А. Чхенкелі з дружиною, п. Хатісьян з дружиною, ген. Квінітадзе з родиною, п. Мір-бей-Мегтієв, п. Хаджи-бей з родиною, пані Шодез з родиною, п. Асатьяні, п. Топчибаші, п. С. Торосян, п. Алібеков з родиною, віконт де-Грувель та інші.

З представників преси одмітимо спеціального кореспондента агенції «Фурнь», кореспондентів з «Le Jour», «Petit-Journal», «Intraseignant», «Action Française» та інші.

А-е.

В останньому своєму числі з 25 грудня мин. року проголосив варшавський «Бюлетин Польско-Українські» свій кінець, зазначаючи одночасно, що змінється в новому році на місячник. Зміна ця мала наступити внаслідок «ревізії доцьогочасних метод праці».

Вийшло вже й перше число заповідженого місячника. Як і належало сподіватись, появився він під іншою назвою, яка вже сама вимовно свідчить, про ревізію яких «метод» писала редакція в останньому числі БПУ. Новий журнал вийшов під назвою «Проблеми Східної Європи» і видавництво подає в передмові кілька таких зауваг. Зміни у Східній Європі викликали ослаблення Росії та динамізм Німеччини. «Актуалізація української справи над Дніпром є хіба найважливішою для Польщі консеквенцією цих перемін, побуджуваних тако-ж протиросійською поставою Японії». «В перспективі цих змін польська політична думка повинна наново з повним почуттям відповідальности розважити засадничі політичні елементи Східної Європи, проаналізувати зміни, що відбуваються, та спромогтися на сформулювання польської далекоюсяжної східної і південно-східної політики». «Головною темою місячника мають бути питання світської Росії, басейну Чорного моря, держав Дунайської системи та східної політики так званих активістичних держав — Німеччини, Італії та інші».

Як бачимо, поле заінтересовань «групи БПУ» значно розширилось. Що-правда, в передмові тій все-ж таки зазначається, що українська проблема буде в тематичі місячника головною.

Перше число принесло 6 статтів та огляди й рецензії. Актуальні теми порушують статті пп. Бончковського й Дунін-Борковського. І. Липовецький дає статтю про чорноморсько-азовські порти УССР, Ст. Курило пише про відносини Куліша з поляками. Крім того, є ще стаття Ст. Кучинського — «Татари супроти Литви й Москви в другій половині XV в.» та Ст. Цехомського: «Українізм у польськiм малярстві». Політичний економічний та культурний огляд світів і рецензія на збірник Українського Наукового Інституту в Варшаві «Мазепа» замикають число.

Ред. Бончковський в своїй статті дає «пропедевтичні уваги» про східні проблеми Польщі. Є це зреасумовання постави лідера доцьогочасної групи БПУ до проблеми розвалу світів та майбутньої Української Держави. Уваги ці цікаві й характерні, коли зважити, що писані вони виключно під кутом польської рації стану.

«Не бачимо рації в обороні неподільности російського колоса», — пише п. Бончковський. Це перше заложення. Автор доказує, що аргумент «жовтої небезпеки», як і слов'янофільства є тільки вигідним російським коником. На ділі москалі завжди виказували хінофільство, а їх боротьба з поляками (чи тільки з поляками? К.) найкраще свідчить про їх «слов'янське побратимство».

Росія завжди уявляла й уявляє собою найбільшу небезпеку для польських «кресів», посуваючись у західному напрямку в ім'я всеросійської та візантійської єдності «кресів». Простір Росії безустанно збільшується. В 1425 році він вивинив 400.000 квадрат. верст, в 1914 вже 23.000.000 квадрат. верст. Тому єдиною оборонною метою проти Росії може бути «принцип д і в і д е (без імпера)», «як єдиний реальний і політичний принцип супроти всілякого великого, ворожого сусіднього й неостайного організму» — пише автор.

Не можна залагодити цього розподілу частинно — продовжує автор. Не може повстати вільний Кавказ без відірвання від світів України, або навпаки. Світи мусять бути зовсім економічно обезсилені, бо інакше легко відіб'ють собі назад відірвані краї. «Треба додати, що Польща не може репрезентувати тільки частинного розподілу Росії, т. зн. оминати

Україну над Дніпром, з огляду на небезпеку розбурхання української меншини в Польщі, тому що це може статись нереальним супроти великого зафактуалізування української справи, яка може почати втілюватись у державні форми незалежно від нашої негативної постави до цієї проблеми...

Автор розглядає дві можливості: а) «нашим кресам грозить імперіалізм Наддніпрянської України, що буде споглядати на креси від Полісся на південь як на свої національні території й буде змагати до відірвання їх від Польщі» та б) польським «кресам» грозить московський імперіалізм, що змагає до злучення всіх «руських» відламів в ґреницах Всеросії. Треба одначе, — твердить автор, — «застосувати політичну засаду вибору меншого зла для поборення зла більшого», краще мати за ворога Україну з 35-тю мільйонами населення, ніж 160-мільйонову Росію. Автор, крім того, передбачує, що Україна й так завжди муситиме оборонятись перед агресією Москви й силою фактів «буде часто змагати до визнання польського стану підданця на кресах, а може навіть до стягнення частини української людности на свої східні простори, в здобутті яких належить Україні помогти. В цьому аспекті зовсім не є неправдоподібним, що оборонцем «русинів» у Польщі буде по давньому Москва, що супроти цих русинів виступить як правдива репрезентантка їх інтересів, запроданах «понофільським» Києвом»... Слідуюча проблема, — яку розглядає автор, — це проблема протипольського українсько-німецького союзу. Ці побоювання безосновні, — твердить автор статті, бо українсько-німецьке «Рапало» виключає незаперечно всяке порозуміння Москви з Берліном. Знову рахунок. Москва й німці мають разом 240 мільйонів населення, а на союзі Києва з Берліном буде мати Польща 125 мільйонів ворогів менше...

І тут автор передбачує ситуації, в яких «Україна в будучині буде шукати підпори в Польщі проти німецької господарчої та колонізаційної експансії». «25 мільйонів, — пише п. Бончковський, — поляків не становлять і не можуть ніколи становити небезпеки для незалежної України над Дніпром. Правда небезпека буде грозити зі сторони 100-мільйонної Росії — Московщини та 80-мільйонної голодної в засоби апровізації та сирівці Німеччини, що пре в напрямі південного сходу, отже й України».

Участь в переминах на сході сполучена з ризиком збройного виступлення проти Росії, — продовжує та стаття. «Одначе Польща повинна найбільше активно ангажуватись у всіх переминах, бо инакше цілий ключ до української справи зістанеться в руках німців. Сьогодні одначе актуалізація розпаду Росії, яку провадить німецька пропаганда, для Польщі дуже вигідна, бо відбувається тільки на кошті Німеччини та консолідує проти Німеччини ряди антиревізіоністичних держав»...

І далі: слід використати хвилиenne ослаблення Москви, щоб зробити з нею розрахунки. Проблема сили Росії належить до спеціальних. «Головна сила Росії полягає на монгольській традиції вмілого розкладу сусідніх країв і потім їх легкого підбивання». Сьогодні цей суттєвий чинник московської сили диверсійного підміновування сусідніх держав розвинений до зеніту.

На випадок, коли б вигас «розжарений ідеоократизм в совітському та німецькому режімах, послідує зближення Німеччини, прастарого приятеля Москви, з тією власне від Петра I пронимецькою Москвою». Тоді ситуація Польщі буде безумовно далеко гірша і тому автор твердить, що «неясна й скомплікована ситуація Польщі в сучасний мент, при сконфронтванні з польською геополітичною ситуацією — дуже добра й вигідна в порівнянні з тією, що могла б бути чи може бути в недалекій будучині».

Стаття ця цікава, хоч характер висновків п. Бончковського сьогодні вже де-що инакший. Основна вісь статті така, довкола якої б'ється сьогодні багато польських публіцистів та (але передбачливих) політиків: — як затримати так зв. «ключ» від української справи в польських руках? Коли давніше п. Бончковський вважав, що створення України можливе

тільки при співпраці руку в руку українців з поляками, які в ім'я власного інтересу мусять змагати до незалежної України, то тепер він вже здає собі справу з того, що держава Українська повстане незалежно від позитивного чи негативного поставлення Польщі. Можна бути переконаним, що колись поляки безумовно признають п. Бончковському багато радії в його довголітніх закликах. Тільки поки-що, як він зрештою й сам признає, не видно якогось впливу його думки ані на провідні польські кола, ані на польські маси, до яких він все апелював.

Друга актуальна стаття, — п. Дунін-Борковського, — писана тако-ж під кутом отого «ключа», присвячена розглядові польсько-українського напруження в суспільствах на «кресах». З одної сторони автор підсміхається з нечуваної екзальтації українського суспільства з проводу автономії Закарпатської України, «зрештою дуже маленької й обмеженої, яку українці почали вивисувати майже до значіння «державности». «Українці, на мою думку, — пише автор, — не здають собі вповні справи з могутности нашої держави й її впливу, коли йде про землі, які він замешкує». З другої сторони автор обурюється на польське суспільство, що «піддалося певного роду необґрунтованій паніці, одночасно дораджуючи, щоб додати собі відваги, — нагальні виступи проти українців». В своїх дальших выводах автор дошукується причин такої непевности польського суспільства в своїй державі і знаходить їх у провокаторським підбурюванні невідповідальних кол та брукової преси, що видуманими вістями (напр., видумане розвоження гармат і кулеметів автами «Маслосоюзу») сіє паніку серед польського суспільства та змушує адміністративні чинники видавати заспокоюючі відозви до громадян.

Польща має ключ до української справи, сусіди стараються йй його виврати — «що їм, на жаль, частинно удасться», — така загальна думка тої статті.

Стільки політичні статті нового місячника.

К.

З ДІЯЛЬНОСТІ УРЯДУ УНР

Минулого січня одбулися, як то буває на початку року, пленарні наради уряду УНР, на яких було вислухано звіти про внутрішнє й загально-політичне становище, усталено керівні лінії діяльности уряду на майбутнє та ухвалено текст декларації на 22 січня.

Між иншими справами належить зазначити такі: прийнято закон про організацію Державної Ради й затверджено статут Української Могиллянсько-Мазепинської Академії Наук.

Наради відбулися в одному з міст Середньої Європи в присутності Голови Держави Пана Андрія Лівичького.

Чи ви склали свою пожертву в місяці січні на Музей Визвольної Боротьби України в Празі ?

Н а ш і д і т и н а ч у ж и н і

Ч. 4.

5-го лютого 1939 року.

ДОЦІЛЬНІ ШЛЯХИ ВИХОВАННЯ ТА НАВЧАННЯ

Малі діти: малий клопіт,
Великі діти: великий клопіт.

Українська народня приповідка.

Найбільшою журбою української політичної еміграції, побіч боротьби за існування та непевного правного становища, є журба про долю молодого еміграційного доросту.

Життя еміграції специфічне й відмінне від життя громадянства, що живе на рідній землі, а тому відмінними шляхами й засобами провадиться національне виховання дітей. Тяжка це праця, але всі зусилля свідомішої частини української еміграції зкеровано на те, щоб еміграція заховала як найбільше і найпевніше свою національну окремішність.

Не зважаючи на тяжкі обставини та різні перешкоди, українська політична еміграція не занедбала свого національного обов'язку і зробила все можливе, щоб врятувати бодай тих дітей, яких ще можна врятувати. Може й не завжди з такими успіхами як хотілось би, але працюють дитячі садки, школи, різні гуртки і т. д.

Ця праця передшкільна й позашкільна, включно до укінчення початкової школи, — є одначе щойно першим етапом виховання та навчання молодого еміграційного доросту, і по укінченні початкової школи перед батьками чи опікунами виринає питання: що-ж робити далі? До яких шкіл чи варстатів спрямувати своїх дітей? Це дошкульне питання що раз, то частіше виступає перед українською політичною еміграцією і вимагає від неї належного вирішення.

Приходиться дуже часто спостерігати, що емігранти, перебуваючи в різних осередках, не використовують всіх можливостей приміщення своїх дітей в науку до ремесла або торгівлі. Дуже часто батьки-емігранти, наслідуючи інших, віддають своїх дітей до гімназії, витрачають свій тяжко запрацьований гріш і просто силою та проханням тягнуть хлопця чи дівчину з класи до класи і нарешті, не витримавши, забирають дитину з гімназії, повні незадоволення й огірчення на всіх, що не допомогли йому. Дитину забирають до дому, але, на жаль, змарновану, що не хоче ані вчитись, ані працювати.

Управа Батьківського Комітету та учительський персонал Школи ім. Лесі Українки в Варшаві під шкільною ялинкою.

Знов, іншому емігрантові радять віддати свою донечку до косметичного закладу. Боже, скільки обурення: «як панам, то гімназії, а дітям бідних козаків—до фризирства». Тягне бідний батько рік-другий, на третій — дівчину виключають з гімназії, бо нездібна до науки. І знову трагедія. Дівчина має 15 років, до науки нездібна, але й працювати не хочеться. Багато можна навести таких прикладів. Не значить це, щоб ми не спрямовували емігрантських дітей до гімназії, навпаки мусимо здібних спрямовувати до загально-освітніх гімназій і допомагати їм. Мусимо пам'ятати, що нам потрібно інтелігентних професорів, інженерів, але так само потрібно інтелігентних слюсарів, друкарів, монтерів і т. д.

Важне ще й те, щоб хлопець чи дівчина навчилися любити працю змалечку, їх треба так виховати, щоб ця праця дала їм задоволення, хліб і щастя. На порозі другого етапу виховання та навчання молодого еміграційного доросту мусимо поважно зостановитись над питанням, до яких шкіл і варстатів праці спрямовувати дітей, щоб і дитина мала варстат праці, і громадянство мало користь.

П. Хмурый

З життя 6-ти класової Школи
ім. Лесі Українки в Варшаві.

— Маеш тут монету. Мама дала й казала, щоб ти й для неї зробив тризубика...

Мале потерча гасає по спині широкоплечого дядька-козака й завзято тримає його за чуба. На синьому беретикі невеличкий тризубик із срібної десятикопійки. Емігрант всміхається.

— Оце як вирізав для своєї малої, то вже годі обігнатися: цілу школу мусів тризубиками приоздобити, а тепер вже й батьки починають домагатися...

Таких дрібненьких худеньких українських потерчат маємо тепер у Варшаві по-над тридцять. Розкидані по найдальших передмістях чужої столиці, чалапають сюди, до середмістя, й назад по кільки й кільканадцять кілометрів, трамваями їздять хіба вже тоді, як настають більші холоди. По дорозі заходять до дядьків і тіток, що, хоч зайняті при праці, завжди з веселими очима вітають цих непрошених і дуже влізливих гостей...

* * *

За ласкавою згодою керівнички 6-класової Школи ім. Лесі Українки в Варшаві, пані Олени Козак, відвідуємо одного дня школу підчас лекцій, щоб приглянутись до маленьких діток нашої еміграції при праці.

Тепер міститься школа майже в середмісті, при вул. Гожій 25, в кількох кімнатах одного польського передшкілля. На власне мешкання для виключного користання нашої школи не вистачає засобів. І шкілька, крім того, дуже маленька. Ось, за відомостями п. керівнички, кількі інформацій про її минуле.

Відкрито шкільку в 1934 р. Провадить і утримує її весь час Український Центральний Комітет. Ще перед легалізацією школу проваджено було з де-якими дітьми, щось в роді «передшкілля». В 1934-35 шкільному році почали працю перші чотири класи під проводом таких перших вчительських сил: пп. Теліга, Савицька, Новицький. Мгр. Коровицький викладав науку релігії. Навчання відбувалася далеко на Празі й по обіді — час для дітей найбільше прикрий. Зібралось до 40 дітей, частина одначе впродовж року відпала. В слідуячому шкільному році прибуло на одну (5-ту) класу більше. Викладали п. Розумівна і мгр. Коровицький. Шкілька перемандрувала на вул. Перацького — до середмістя. В 1936-37 шк. році були вже всі 6 клас — чотири нижчі приміщено на вул. Гожій (теперішнє мешкання), де діти вчилися по обіді, а 5 і 6 класи відбува-

Українські діти в Варшаві під шкільною ялинкою

ли лекції зранку в помешканні Українського Центрального Комітета. Магістра Коровицького заступив о. Марковський, в слідуючому році на місце останнього прийшов о. Демчук.

В цьому році нараховує школа 37 дітей — тому й 5 і 6 класи перенесено до помешкання на Гожу, де відбувається наука від 12 до 15 год. На чолі школи стоїть п. Олена Козак, крім того викладають п. Розумівна і п. Ткачук. Релігії вчить о. Гаврилко. Як бачимо, вже приходить маленький ювілей школи — 5 літ існування серед тяжких обставин, але невтомної праці і маленьких учениць та учнів, і їх учителів. Коли зважимо, що діти ці приходять завжди з польського оточення й переважно з мішаних родин та завжди мають нахил говорити по-польськи (особливо далось це відчуті в першому році), — мусимо признати, що висліді праці досягає школа дуже великі. А крім цих вислідів в науці і в національному освідомленні діти під проводом своїх учителів стають ще й з иншого боку великою втіхою своїх запрацьованих батьків: ось вже в першому році існування влаштували діти кілька поважніших свят, між иншим ялинку, свято своєї патронки Лесі Українки, свято Шевченка зі сценкою, свято на закінчення року. В слідуючому році, опріч ялинки, свят Шевченка й Л. Українки влаштовано вдало дитячу костюмову забаву. Мину-

Галя і Юрко Сяиви під шкільною ялинкою у Варшаві

лого року шевченківський концерт уладжено було вже на ширшу скалю в більший салі і для ширшого громадянства. Крім того, відбувся знову костюмовий баль, а на закінчення року велике свято під проводом п. Ткачука.

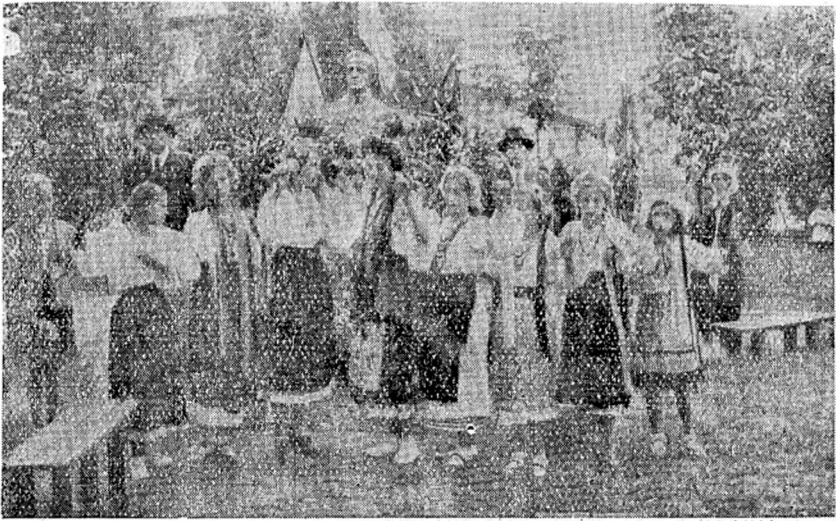
За п'ять літ придбала шкілька невеличку бібліотеку. Діти читають досить інтесивно. Постійно приходить до шкільки «Дзвіночок», «Світ Дитини» й «Дитина» (додаток до митрополитального «Слова»).

В приступній формі викладає тако-ж дітям д-р Шкурат історію України. Розмов цих слухають діти з великим зацікавленням і увагою.

Коли ми зайшли до школи, то діти відбули вже лекції й нетерпеливляться.

Приємно вражає надзвичайна чемність і чепурність як дівчаток, так і хлопчиків. Всі в чорних халатиках з білими ковнірчиками й м'яких сандаликах, які тут мусять переодягати.

Тепер впроваджено оплату 10 зол. річно за науку, на що батьки дуже радо згодились, хоч досі навчання було безплатне. За ці невеликі гроші школа хоч частинно може заспокоїти свої скромні потреби (приладдя, книжки то-що). Батьки задумують відновити підвечіркову акцію, на вже стояла була на високому рівні.

Дівчатка в Українській Станиці в Каліші у Польщі в етаничному парку співають «Журавлі» під час одного з українських національних свят

Але найприємніша для дітей майбутнь так звана літня акція, що живо провадиться в останніх двох роках. Завдяки ній ці притиснені сіриною великоміського каміння діти мають нагоду віддихнути повітрям села, а що найголовніше — пурнути в атмосферу зовсім українського життя, яке адже-ж тут їм зовсім незнане. Завдяки помочі митрополита Діонісія вдалось висилати в останніх двох роках дітей на Волинь переважно до священничих родин в Рівенщині, Ковельщині, Володимирщині та Луцькому повіті. Можна собі уявити, як чудодійно впливає на дітей ця атмосфера, і як червоніють у них щічки та блищать оченята, коли звідти вони повертаються.

А ось минулий рік приніс семи дітям нову втіху. Це ті, що в минулому році скінчили свою науку в шкільці. П'ять дівчаток віддано до української гімназії в Рівному, двох хлопчиків у Луцьку. Поставились там до них дуже прихильно, помагають тако-ж в удержанні. Із свого боку батьки організовують тут допомогову акцію для цих перших гімназистів з випуску шкільки; є надія, що число їх буде тепер постійно зростати.

— А якже-ж ви себе при цій праці почуваете? — питаюся пані навчительки.

П. Козак всміхається. Відомо, що праця не легка. Де-які діти приходять просто з вулиці, з мешкань, де живе по кільки родин, де бачать і чують багато прикрого й злого — до того рідко коли розмовляють по-

українськи. Все це вимагає спеціальних метод і переважно праці над кожною дитиною індивідуально. Хоч таких дітей і не багато, а все-ж на початку були моменти, коли опускалися руки... Одначе по кількох місяцях праця переважно дає дуже добрі результати. Ще тяжко дати собі раду з розмовами на вулиці — діти відразу переходять на вулиці на польську мову. Але вже й з цим поволи приходиться до порядку.

Далека дорога до школи має ще й інші болячки. По дорозі натрапляють діти на всяких босячків, часто доходить до бійок і малі приходять до школи вже так роз'юшені, що годі собі з ними дати раду.

Ну, й ціла низка інших цього роду перешкод. Разом зібрані становлять вони великі колоди. А проте вчителі школи всміхаються. Признаюсь, годі радісно не всміхатись, дивлячись на чепурненькі личка, що ось нетерпляче наставляють вухка, чи ще часом не дзвонить дзвінок. Це-ж дві години просиділи. Але — дисципліна передовсім.

Проходимо через дві слудуючі кімнати. В одній 3 і 4, в другій 5 і 6 класи. Небагато тут місця для цих 37-ми жвавих школярів, але кімнати принаймні ясні й привітні. Дві найстарші класи гімнастикуються. Вправляє п. Ткачук.

Тоненькі голосочки чемно відспівують хором «до по-ба-чен-ня». Дякую ще раз пані керівниці. І ще раз на відході кидаю оком на веселу дівтору, пригадую собі срібні тризубики, і кавальчик сонця вкрадається до мого серця...

В.

УКРАЇНСЬКА ЯЛИНКА У ВАРШАВІ

---

7 січня... Перший день Різдвяних свят. Година шеста вечера... В розлеглому помешканні Євангелицької Молоді у Варшаві, в якому Союз Українок-Емігранток влаштовує звичайно свої більші свята, повно дитячого гаміру і біганини. Сьогодні — традиційна ялинка, яку організовує Союз для наших найменших.

Пані-члени Союзу всі на місцях, за працею в касі, в буфеті, при лотерії, коло дітей.

В кутку на сцені — велика ялинка, вкрита «снігом» і заляна яскравим світлом... А за заслоною рух і говор дітей, які зараз виступатимуть, можливо в перший раз, яко виконавці в дитячій п'есі.

Дитячі забави, п'еска, довга низка декламацій вихованців Школи ім. Л. Українки, спільний дитячий чай... і наближається девята година вечера, а разом з тим і найбільша атракція, принаймні для молодшої дитячої генерації: на сцені з'являється обладований дарунками Дід-Мороз та розпочинає свою промову, а потім і саму роздачу пакунків з цукерками, горіхами, овочами та іншими ласощами...

Трамвай не спішучи везе мене рухливими під цю порі вулиця ми вечірньої Варшави. Напроти мене, міцно притискуючи до дитячих грудей невеличку торбинку з дарунками, сидить один з тих наших найменших, що повертається з ялинки додому. Напівсонними очима дивиться він в далекий простір, де за широкою стіною мурів, залишилася ця, повна гаміру, біготні, рідної мови, дитячої радості й веселощів, з ялинкою саяя, що горить вогнями і повна привітного усміху пань, які організували це дитяче свято і яким належить за те щире дятиче спасібі.

Варко

БАТЬКИ, що дбають про **духовий корм** для своїх дітей
передплачують для них :

журналик

і

книжечки

СВІТ ДИТИНИ**ДІТОЧА БІБЛІОТЕКА**

явий появляється від 1919 року раз у місяць в об'ємі 32 ст. друку, багато ілюстр. і становить справжню ЕНЦИКЛОПЕДІЮ для дітей.

які виходять щомісячно, ріжнородні змістом і тако-ж багато ілюстровані. Найбільше подають історичних оповідань і казок.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ :

В Польщі річно ... 4 зол.
Для Чехо-Словаччини 25 кч.
Для Румунії ..... 150 леїв
Для Америки і Канади 1 дол.
Для всіх інших країв — рівновартість 1 амер. долара.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ :

В Польщі річно ... 5 зол.
Для Чехо-Словаччини 30 кч.
Для Румунії ..... 200 леїв
Для Америки і Канади 1.50 д.
Для всіх інших країв — рівновартість півтора амер. долара.

ОКАЗОВІ ЧИСЛА ВИСИЛАЄТЬСЯ БЕЗПЛАТНО !

Замовлення разом з грішми посилати на адресу:

Видавництво «СВІТ ДИТИНИ» — Львів, ул. Зіморовича, ч. 2.
Конто ПКО Львів: 503.330. Конто ПКО Прага: 79.475. Конто пер.розр. 14.

ДЗВІНОЧОК

Львів, вул. Косцюшка 1 а.

«Дзвіночок» це найвірніший друг і приятель українських дітей. Незалежний, національний цей журналик є одночасно й найкращим учителем української дитини дошкільного й шкільного віку.

Малий кошт, бо всего 2 зол. кошту передплата на рік, а за це має дитина 12 дуже цікавих і гарно-ілюстрованих книжечок.

Тому не може бути кращої нагороди для дітей за добре свідоцтво, як передплатити їм «Дзвіночок».